

MAKTAB PEDAGOGIK JAMOASI VA UNI MAQSADLI BOSHQARISH SAMARADORLIGI

Xajikulova Dilafruz Tulkinboyevna

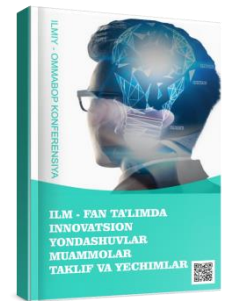
Toshkent viloyati Ohangaron tuman

1-son kasb-hunar maktabi O'quv ishlar bo'yicha direktor o'rinbosari

***Annotatsiya:** Boshqaruv jarayoni har doim ma'lum natijalarga erishish uchun kishilarning umumiy faoliyati amalga oshiriladigan jarayonda sodir bo'ladi. Zamonaviy maktablarda maktab rahbari va pedagogik jamoa o'rtasidagi ratsional munosabatlar har ikki tomonning boshqaruv jarayonida ma'lum kasbiy kompetensiyalarni talab etadi.*

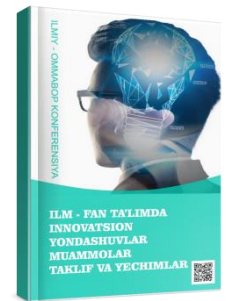
***Kalit so'zlar:** ta'limni boshqarish, pedagogik jamoa, pedagogik menejment, pedagogik kadrlar, maqsadli boshqaruv.*

Ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning eng muhim yo'nalishi bu tizimni boshqarish modelini o'zgartirishdir. Bevosita maqsad - ta'lim siyosatining barcha subyektlarining vakolatlari va vakolatlari, funktsiyalari va majburiyatlari aniq taqsimlangan va muvofiqlashtirilgan holda optimal boshqaruv modelini ishlab chiqishdir. Ta'lim tizimining ijtimoiy institut va ijtimoiy tizimning bir turi sifatida aniq belgilangan ta'rifini hisobga olgan holda, ularni boshqarish muammolarini hal qilish uchun ijtimoiy boshqaruvning umumiy yondashuvlaridan foydalanish

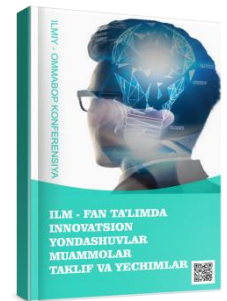

maqsadga muvofiqdir. Ushbu kontseptsiya doirasida menejment subyektning boshqaruv obyektiga ta'siri sifatida talqin qilinadi va ta'lim tizimining bir holatdan ikkinchi holatga maqsadli o'tish jarayonida jarayonlarni optimallashtirishni nazarda tutadi. Agar inson rivojlanmasa, u mavjud ko'nikmalarini yo'qotishni boshlaydi. Xuddi shunday, maktablar ham jadal sur'atlar bilan o'zgarayotgan dunyoda o'z o'rinlarini saqlab qolish va rivojlantirish uchun maktab rahbari hamda uning pedagogik jamoasi zamonaviy kompetensiyalni o'zlashtirishlari lozim. Rahbar va pedagogik jamoada zamonaviy kasbiy kompetensiyalarni yaratish, ularning davomiy malakasini oshirish maktab rivojlanishining zaruriy shartidir. Har qanday tashkilotning muvaffaqiyati jamoaning malakasiga bog'liq. Kuchli jamoani yaratishning ikki yo'li bor - ko'proq professional pedagog mutaxassislarini yollash yoki mavjud pedagoglarni asta-sekin o'sishi uchun ularni rivojlantirishdir. 20-asrning 90-yillarida o'z mustaqilligini qo'lga kiritgan sobiq sovet ittifoq davlatlarida ta'limning sho'ro mafkurasiga yuqori darajada bog'liqligi sababli ta'limni rivojlantirishga yopiq iqtisodiyot sharoitida jiddiy e'tibor berilmadi. Mustaqil yosh davlatlar og'ir iqtisodiy o'tish davrini boshdan kechirdilar. Iqtisodiyotning yopiqligi, xom-ashyo bazasi sifatida amal qilayotgan milliy iqtisodiyotlarning boshqa davlatlar bilan bo'lgan iqtisodiy aloqalarining uzilishi natijasida iqtisodiy o'sishning keskin pasayishi ijtimoiy sohalarga, shu jumladan ta'limga ajratilayotgan moliyaviy resurslarning keskin kamayishiga olib keldi. O'tish davrida ko'pgina mustaqil davlatlar ta'limga jiddiy e'tibor qaratmadilar. Umumiy o'rta ta'lim maktablari boshqaruvi esa eski tizimdagi boshqaruv tizimidan katta farq qilmas edi.

Boshqaruv tizimi deganda biz tashkilotning muhim maqsadiga erishishga qaratilgan muvofiqlashtirilgan, o'zaro bog'liq bo'lgan tadbirlar majmuini tushunamiz. Ushbu faoliyatga boshqaruv funksiyalari, tamoyillarni amalga

oshirish va samarali boshqaruv usullarini qo'llash kiradi. Asosiy boshqaruv funksiyalari “boshqaruv faoliyatining nisbatan alohida sohalari”dir [3]. Zamonaviy ma'noda pedagogik tahlil funktsiyasi maktab ichidagi boshqaruv nazariyasiga Yu.A.Konarjevskiy tomonidan kiritilgan va ishlab chiqilgan. Boshqaruv tsikli tarkibida pedagogik tahlil alohida o'rin tutadi: u ketma-ket o'zaro bog'liq bo'lgan funktsiyalardan iborat bo'lgan har qanday boshqaruv tsiklidan boshlanadi va tugaydi. Pedagogik tahlilni boshqaruv faoliyatining umumiy zanjiridan chiqarib tashlash, rejalashtirish, tashkil etish, nazorat qilish, tartibga solish funktsiyalari o'z rivojlanishida mantiqiy asos va to'liqlikka ega bo'lmaganda uning parchalanishiga olib keladi. Boshqaruv faoliyatining samaradorligi ko'p jihatdan maktab rahbarlarining pedagogik tahlil metodologiyasini qanday o'zlashtirganligi, aniqlangan faktlarni qanchalik chuqur o'rganishi va eng xarakterli bog'liqliklarni aniqlay olishi bilan belgilanadi. Maktab direktori faoliyatidagi o'z vaqtida yoki professional bo'lmagan tahlil maqsadni ishlab chiqish va vazifalarni shakllantirish bosqichida qabul qilingan qarorlarning noaniqlik, noaniqlik va ba'zan asossizligiga olib keladi. Pedagogik yoki talabalar jamoasidagi ishlarning haqiqiy holatini bilmaslik pedagogik jarayonni tartibga solish va tuzatish jarayonida to'g'ri munosabatlar tizimini o'rnatishda qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Pedagogik tahlilning asosiy maqsadi boshqaruv funktsiyasi sifatida, Yu.A.Konarjevskiy pedagogik jarayonning holati va rivojlanish tendentsiyalarini o'rganish, uning natijalarini obyektiv baholash, so'ngra boshqariladigan tizimni tartibga solish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Bu funktsiya boshqaruv tsikli tuzilmasida eng ko'p vaqt talab qiladigan funktsiyalardan biridir, chunki tahlil o'rganilayotgan ob'ektdagi qismlarni yagona bir butunga taqsimlashni, tizimni tashkil etuvchi omillar o'rtasidagi aloqalarni o'rnatishni o'z ichiga oladi. Maktab ichidagi boshqaruv nazariyasi va amaliyotida Yu.A.Konarjevskiy va T.I.Shamova

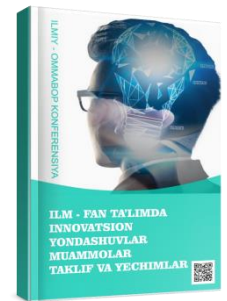

pedagogik tahlilning mazmuniga qarab asosiy turlarini aniqladi: parametrik, mavzuli, yakuniy. Pedagogik boshqaruv tuzilmasi quyidagi darajalarni o‘z ichiga oladi:

- 1) pedagogik jamoa faoliyatini boshqarish;
- 2) o‘qituvchining faoliyatini boshqarish;
- 3) talaba faoliyatini boshqarish.

Pedagogik voqelik - vertikal va gorizontal ravishda ierarxik bog‘langan tizimlar yig‘indisidir (tizim - bu o‘rtasida ma’lum munosabatlar paydo bo‘ladigan elementlar to‘plami). Masalan, didaktik tizim umumiy pedagogik tizimning bir qismi bo‘lib, unda sodir bo‘layotgan jarayonlarni yaxshiroq tushunish uchun biz uni ajratib olamiz va nisbatan mustaqil deb hisoblaymiz. Pedagogik loyihalarni boshqarish alohida ajratilgan. Pedagogik loyihalar muayyan maqsad bilan amalga oshiriladigan faoliyatning nisbatan alohida sohalari (qismlari)dir. Masalan, maktab yoki universitet darajasida quyidagi pedagogik loyihalar bo‘lishi mumkin: o‘qituvchilarning ilmiy izlanishlari; talabalarning ilmiy izlanishlari; o‘quv mashg‘ulotlari; turli xil ta’lim faoliyati; loyihalarni nashr etish; qurilish loyihalari; talabalar va o‘qituvchilar almashinuvi; imtihon sessiyalari; bayramlar; dam olish faoliyati.

Umumta’lim maktablarida pedagogik kadrlarni boshqarish muammosi, birinchi navbatda, bozor iqtisodiyotiga o‘tish sharoitida maktablarimizda yosh avlodni tarbiyalash samaradorligini oshirish bilan bog‘liq. Ta’lim va tarbiya masalasi har bir davrga xosdir. Bugungi kunda ham mustaqil davlatlar uchun raqobatbardosh mehnat resurslariga ehtiyoj yuqori. Ta’lim va tarbiya samaradorligiga maktabni boshqarish tizimini to‘g‘ri yo‘lga qo‘yish orqaligina erishish mumkin. Maktab ijtimoiy tashkilot bo‘lib, u odamlarning (o‘qituvchilar, o‘quvchilar, ota-onalar) birgalikdagi faoliyati tizimi bo‘lganligi sababli, uni samarali boshqarish

mexanizmlarini ishlab chiqish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borilishi maqsadga muvofiq bo'ladi,

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Конаржевский Ю.А. Педагогический анализ учебно-воспитательного процесса и управление школой. - М.: Педагогика, 1986. - 144 с. (Konarzhevsky Yu.A. Pedagogical analysis of educational and educational processes and management of schools).
2. Моисеев А.М. Качество управления школой: Что это такое? Каким ему быть? Как его обеспечить? Библиотека журнала «Директор школы». М.: Сентябрь, 2001. — 160 с. (Moiseev A.M. School Management Quality: What is it? What should he be? How to provide it?)